

a. Zprávy osobní

Soně Švecové k 70. narozeninám (3. 3. 1929)

Pokud si dobře vzpomínám, tak první studentské dojmy spojené s dr. Soňou Švecovou mi připomínají přednášky o ohništích, o vývoji lidové architektury a o díle polského etnografa Moszyńského. Tehdy, na začátku 60. let, se v duchu nejlepší etnologické tradice české – spojené s pracemi doc. Drahomíry Stránské – i etnologické tradice maďarské, se kterou se seznámila během studijního pobytu v Budapešti (1953–1954) věnovala výzkumu lidového stavitelství a bydlení v oblasti Vihorlatu a na západním Slovensku. Studie o topeništích z těchto oblastí mají dodnes zásadní a průkopnický význam; nesledují totiž zkoumané problémy jen v lokálním měřítku, ale v širším, moravsko-slovenském kontextu. Široce pojatý komparativní pohled na každý studovaný problém je pak pro Švecovou charakteristický po celou její profesionální dráhu, kterou vlastně zahájila a také ukončila na katedře etnografie a folkloristiky pražské Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. Vraťme se ale na začátek šedesátých let. V této době také napsala speciální analytickou studii věnovanou stavitelství moravské obce Kostice. Je ovšem pravdou, že na nás studenty tyto studie příliš nezapůsobily, protože jsme jim nevěnovali pozornost, a tak teprve letní studentské výzkumné praxe (v Polsku, na východním Slovensku) nám přiblížily naši učitelku coby badatelku – s úžasem jsme totiž sledovali jak snadno a intenzivně dělá výzkum, zapřadá hovor s každým, kdo je ochotný se zastavit a popovídat si. Byl to výrazný

kvalitativní rozdíl proti „výzkumům podle dotazníků“, které jsme byli schopni dělat my. Když jsme potom měli možnost seznámit se s její kandidátskou disertačním prací věnovanou příbuzenským skupinám (*Společenské skupiny v Čičmanech*, 1966) bylo nám jasné jak by asi měl vypadat výzkum společenských vztahů. Ovšem samotná badatelka nám hned důrazně připomněla, že musíme dělat výzkum důkladněji – že na něj měla málo času a že toho vlastně mohla vyzkoumat daleko víc. V době našich studií probíhala na katedře a mezi studenty debata (dnes by se řeklo *discours*) o významu studia materiální kultury a studia společenských vztahů; vlastně existovaly dva rivalské názorové tábory. Byla to ovšem právě Soňa Švecová, kdo nám dokazoval svou činností, že při terénním výzkumu je potřeba věnovat pozornost oběma problémovým oblastem – z půdorysu domů a rozmístění ohnišť či sporáků lze na příklad usuzovat na rodinnou organizaci a naopak v závislosti na podobě společenských skupin vznikají a používají se nejrůznější předměty – jevy materiální kultury; bez znalosti společenských vztahů nelze např. vysvětlit jejich symboliku. I když zhruba od poloviny 60. let preferovala výzkum společenských vztahů vždy se vracela k materiální kultuře, když narazila na nějaký zajímavý problém. Odmítala např. kritiku, která v 50. a 60. letech zaznívala na adresu doc. Stránské, pro její zdánlivou popisnost a přílišné kategorizování jevů lidové kultury, a připomínala že dotyční kritici často nedokáží ani to, co svedla právě kritizovaná paní docentka a že jim chybí jak důkladná znalost materiálu, tak použitelná vědecká metoda. Formám rodiny a příbuzenských skupin pak věnovala celou řadu studií a také její zatím poslední práce – podstatná

část sborníku *Tradície slovenskej rodiny* (spolu s M. Botíkovou a K. Jakubíkovou, 1994) je věnována tomuto tématu. Skoro by se dalo říci, abych parafrázoval, že kapitoly z této knihy jsou jakousi „poslední poklonou“ badatelky Švecové zkoumané problematice. V 70. a v 80. letech vedla sekci pro studium společenských vztahů při Mezinárodní komisi pro studium Karpat a v rámci tématických konferencí či pracovních seminářů směřovala členy sekce na nejrůznější, neprobádaná témata – kmotrovství, život a postavení svobodných matek, problematiku etiky, chápání práce a odpočinku atp. Středem zájmu její sekce se stala i problematika lokálních skupin obecně a na Slovensku zvláště. Sama Soňa Švecová věnovala této problematice řadu článků, monografie *Kopanicová sídla a dědina*, 1975, *Lazy v 19. a 20. storočí*, 1984, a to vše završené studií *Lazy a lazníci* (v monografii *Hont*, 1988, J. Botík ed.). Výsledkem společného úsilí pak byl i soupis všech lokálních skupin na

Slovensku, tak jak existovaly v posledních dvou stech padesáti letech. Všechny tyto práce patří k průkopnickým v oblasti výzkumu společenských vztahů obecně a společenských skupin zvláště. Ve své badatelské činnosti se neomezovala jen na úzký okruh etnografických kolegů, ale spolupracovala s kolegy z příbuzných oborů – např. s historickými demografy a s historiky při výzkumu forem rodiny. No a nakonec bych snad měl připomenout ještě její školitelskou činnost – tím nemyslím dobu našich studií, ale léta následující, kdy nám, začínajícím etnografům (později etnologům či antropologům) byla dr. Švecová právě tak ochotnou konzultantkou jako přísnou kritičkou našich prací. To konečně trvá podnes.

Josef Kandert

Literatura: Frolec, V.: Životní jubileum Soni Švecové. *Národopisné Aktuality* 16/1979; Botík, J.: Jubileum PhDr. Sone Švecovej, CSc. *Slovenský Národopis* 28/1980.

b. Zprávy z konferencí

Kultura jako ekonomický faktor

6. Ekonomické fórum evropských regionů, Výmar, 3. – 4. května 1999

Kultuře jako ekonomickému faktoru bylo věnováno 6. Ekonomické fórum evropských regionů, které se konalo ve dnech 3. – 4. května 1999 v SRN, ve městě Výmaru ležícím v regionu Thuringia.

Zástupci různých evropských regionů realizují pravidelná setkání, která věnují aktuálním problémům ovlivňujícím život v regionech. Obdobně jako v jiných letech se tohoto 6. fóra zúčastnili nejen političtí představitelé regionů, ale i odborníci, kteří se z pohledu svých specializací vyslovili k hlavní náplni jednání. Tím byl zejména problém financování kultury v období významných integračních a globalizačních procesů.

Místem konání bylo zvolen Výmar, který se stal v tomto roce „Evropským